



ELTE | PPK
PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR

MINDEN, AMI
EMBER



A nemzetközi tapasztalatok szerepe a Magyarországon tanuló doktori hallgatók szakmai szocializációjában

Csereklýe Erzsébet

ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Tempus, 2026. 03. 18.

DocSoc projekt (2023–2026)

- Félig strukturált interjúk (2023. május – 2025. január)
- Több tudományterület és egyetem
- Kérdőív (2025 március-június) – 173 doktori iskola, 390 válaszadó = ›
N= 356 adattisztítás után

Csoport	N	Nem (F/N)	Képzés típusa (2+2 / 3+)	Szakasz (1. év–PhD)	Fő finanszírozás
Magyarország	18	9/9	15 / 3	1. év–PhD	Állami (13), Önköltség (3)
Nigéria	9	8/1	9 / 0	2.–5. év	SH (6), Önköltség (1), SCYP (1)
Kína	10	4/6	10 / 0	1.–5. év	SH+CSC (8), Önköltség (2)
Délkelet-Ázsia	16	6/10	16 / 0	1.–4. év	SH (16), Korm. öszt. (1)

Elemzés:

- Hibrid deduktív-induktív tematikus elemzés
- Weidman-modell alapú kódolás + új, adatból kialakuló témakörök

Ösztöndíjak: hozzáférés és bizonytalanság

Hozzáadott érték

- Belépő nemzetközi / első generációs hallgatóknak
- Mobilitási tőke, társas önbizalom

Problémák

- Teljes ösztöndíj $\neq$ teljes megélhetés
- Hazai hallgatóknál plusz intézményi terhek

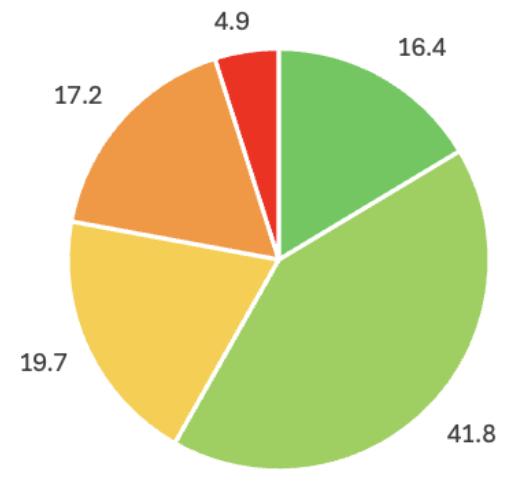
Hatás

- Kényszerű munkavállalás $\rightarrow$ stressz, csúszás
- Munka-tanulás egyensúly keresése minden csoportban

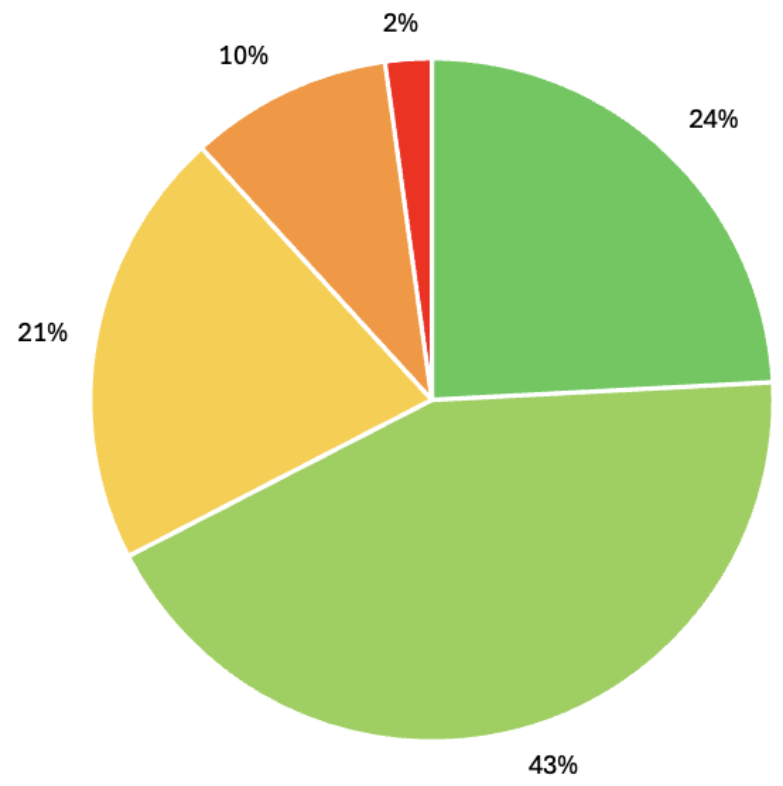
Alapesetben nem tudtam volna kifizetni sem a tandíjat, sem a megélhetési költségeket, de az ösztöndíj mindezt fedezte." (Nigériai férfi, 3. év, SH)

„Igen, kaptam doktori ösztöndíjat, de az első év után inkább magam fizettem a képzést. Láttam, hogy a korábbi doktoranduszoknak rengeteg pluszfeladatot kellett végezniük az egyetemen, amelyek igazából nem is tartoztak szorosan a doktori kutatásukhoz.”
(Magyar nő, 4. év, önköltséges)

Hogy érzi, Ön anyagilag hogyan él jelenleg? %
(nemzetközi hallgatók, n=122)



Hogy érzi, Ön anyagilag hogyan él jelenleg? % (n=356)



- Gondok nélkül élek
- Beosztással jól kijövök
- Éppen hogy kijövök a havi jövedelmemből
- Hónapról-hónapra anyagi gondjaim vannak
- Nélkülözések között élek

Kulturális akadályok

Főbb jelenségek

- Programok nyelvi alapú szétválasztása
- Nyelvi nehézségek
- Kulturális félreértések

Megküzdési stratégiák

- Kortárs támogató csoportok
 - származási ország vagy regionális
 - Kutatási terület
- Kutatói identitás kialakítása
 - Szakmai események
 - Szakmai hálózat

„Szétválasztották a programokat. Nem is találkozunk a helyiekkel. Nem hiszem, hogy ez jó lenne... ez szegregáció.”
(Mianmari nő, 2. év, SH)

„Járok konferenciákra, együttműködöm másokkal, figyelem a tudósokat például a LinkedInen – így lehet kapcsolatokat építeni és bekerülni új projektekbe.”
(Nigériai férfi, 3. év, SH)

Izoláció

Nemzetközi hallgatók

- A fogadóország társadalma zárt marad
- A támogató csoportok a szakmai túlélésre koncentrálnak
- Nem alakulnak ki mélyebb személyes kapcsolatok, barátságok
- Referenciacsoport a származási országban

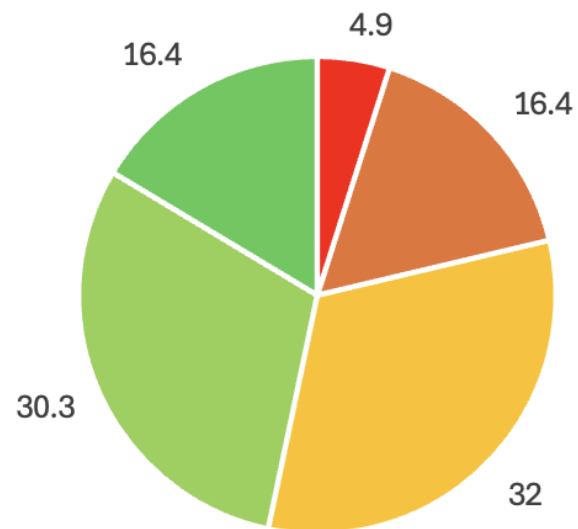
Magyar hallgatók

- Elhidegülés a témavezetővel
- Több társas szerep egymásnak feszülése

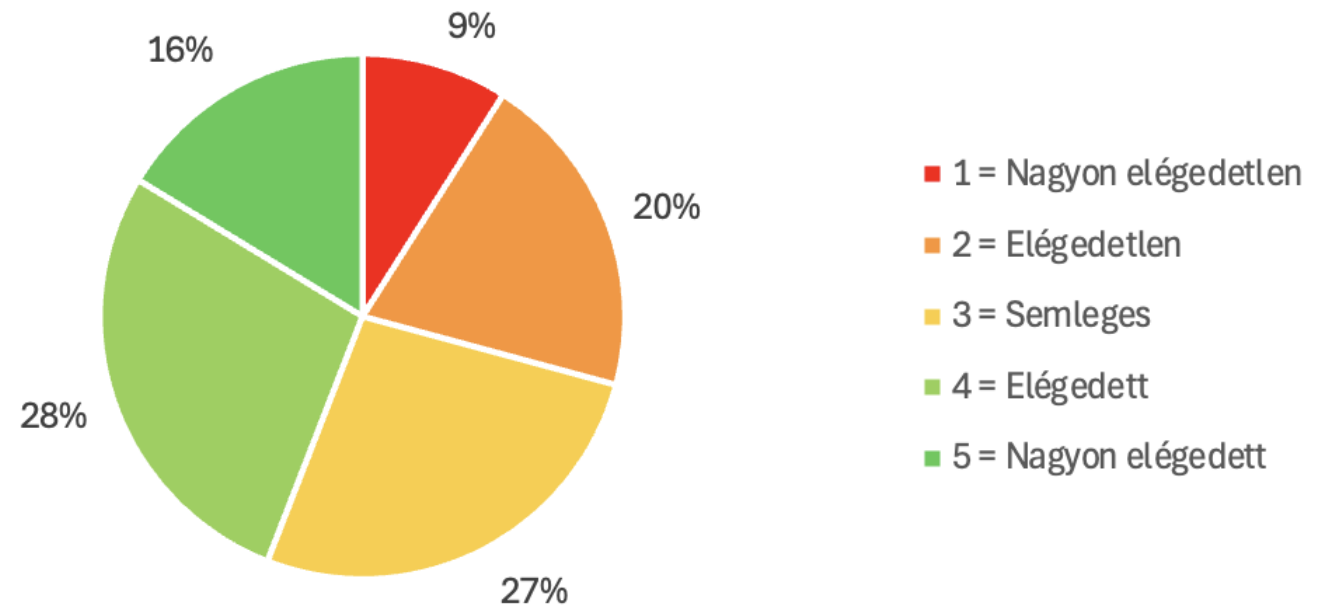
„Az öngyilkosságnak is van kultúrája. [...] Mit is csinálok most... mi is tulajdonképpen a PhD? [...] Olyan érzés, mintha hajléktalan lennék Európában.”
(Laoszi nő, 4. év, SH ösztöndíj)

„Az ember hazamegy a doktori iskolából, még a kutatási dilemmán jár az esze, aztán otthon a család és az anyós arról beszél, melyik bútort hova tegyük. Ezeket a szerepeket összeegyeztetni óriási kihívás.”
(Magyar férfi, PhD, állami ösztöndíj)

Mennyire elégedett Ön a lelki egészségével?
(nemzetközi hallgatók, n=122) %



Mennyire elégedett Ön a lelki
egészségével? % (n=356)



Karriertervek

Főbb hatások

- A társadalmi státusz hatása
- Származási ország akadémiai kultúrája és munkaerőpiaca
- Felsőoktatáson belül szerzett tapasztalatok
- Korábbi munkatapasztalatok

Karriertervek

- Interszektoriális tervek
- Autonómiára törekvés

„A kutatói pálya tele van akadállyal – én most inkább stabilitást és biztonságot keresek.”
(Magyar férfi, 1. év, állami ösztöndíj)

„Nálunk sok professzor az akadémia mellett miniszter vagy kormányzati vezető lesz – ez nálunk természetes karrierút.” (Nigériai férfi, 2. év, SCYP ösztöndíj)

Nemzetközi tapasztalatok értéke

Nemzetközi tapasztalatok

- Személyes és szakmai fejlődés
- Nemzetközi szakmai kapcsolatok
- Kommunikációs képességek fejlődése

Nemzetközi projektek

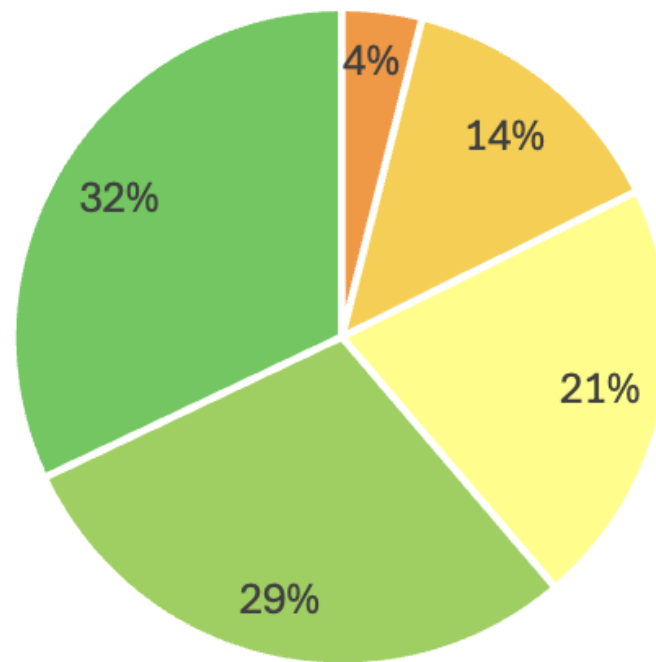
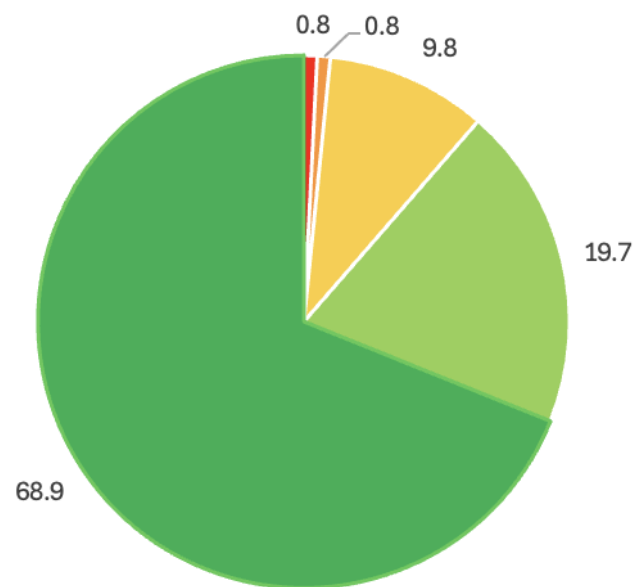
- Hozzáférés fejlett kutatási infrastruktúrához
- Network
- Szakmai együttműködések víziója

„Kínában nehéz hozzáférni a szuperszámítógéphez, itt viszont sokkal könnyebb – ráadásul van egy dublini kutatócsoportunk is, ahová rendszeresen járunk.” (Kínai férfi, 4. év, CSC és SH ösztöndíj)

„Most egy EU-projektben dolgozom, három hónapot töltöttem Spanyolországban és Parmában – ezek a csereprogramok remek lehetőségek kutatói együttműködésekre.” (Magyar férfi, 4. év, állami ösztöndíj)

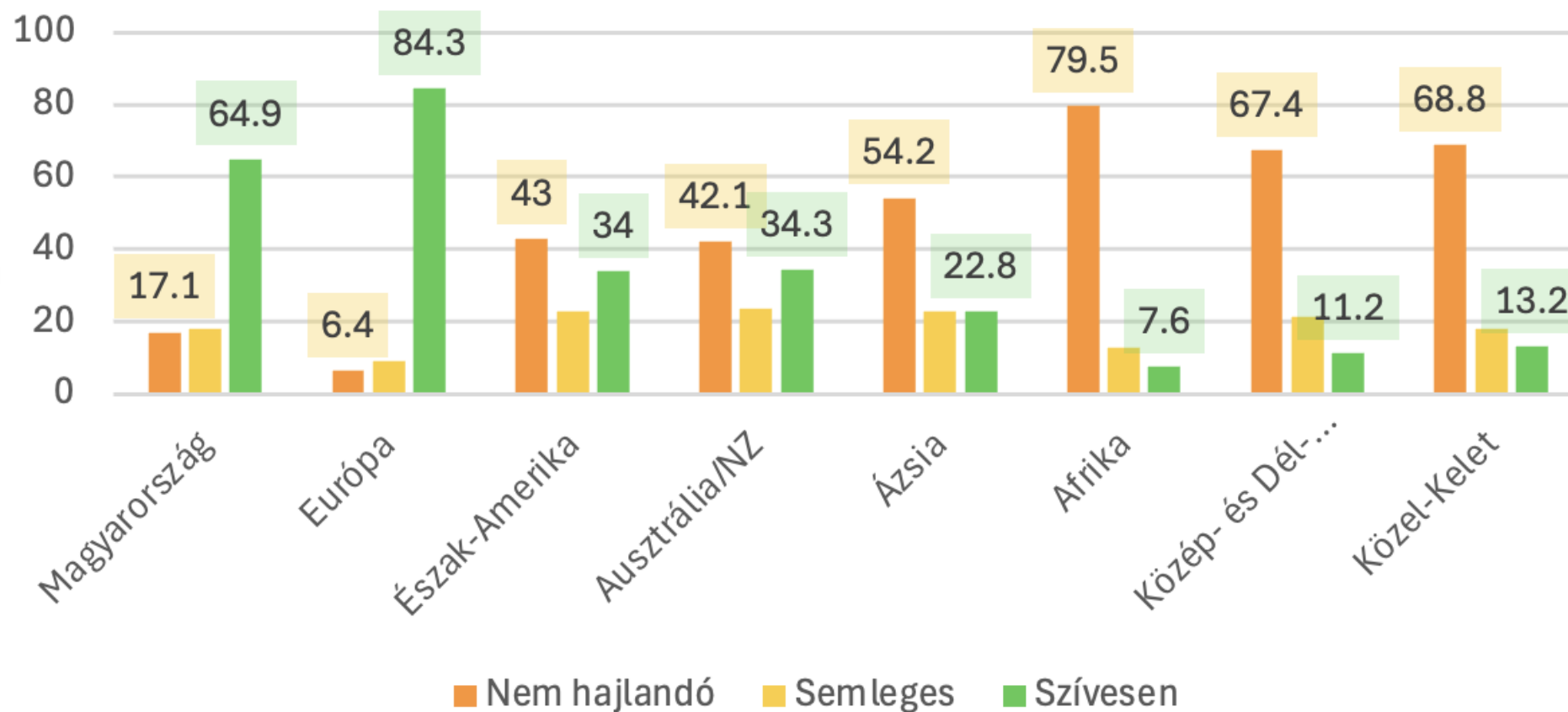
Mennyire szeretne nemzetközi munkakörnyezetben dolgozni? (n=356)

Mennyire szeretne nemzetközi munkakörnyezetben dolgozni?
(nemzetközi hallgatók, %, n=122)

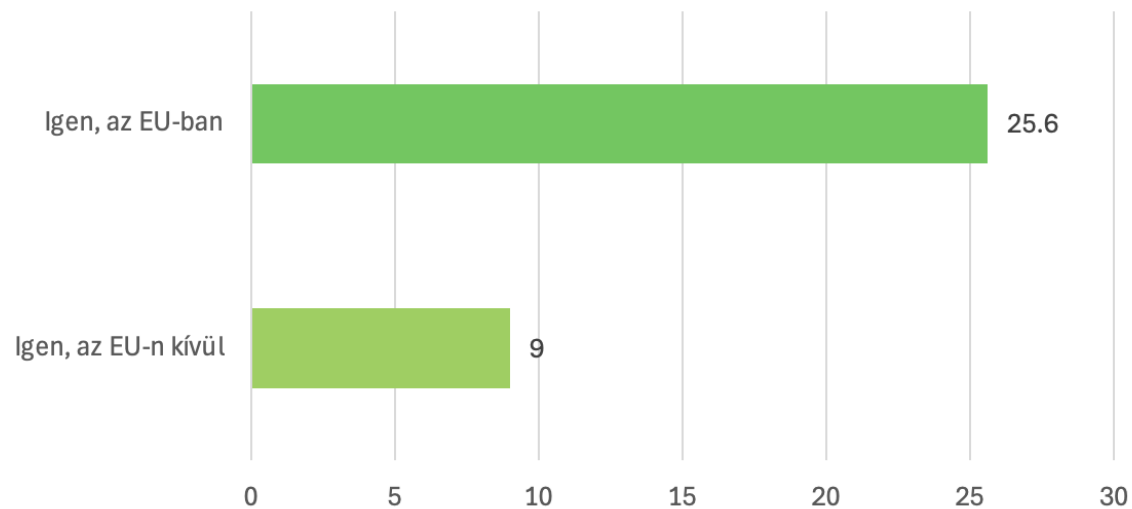


- Egyáltalán nem szeretnék
- Nem nagyon szeretnék
- Mindegy számomra
- Szeretnék
- Nagyon szeretnék

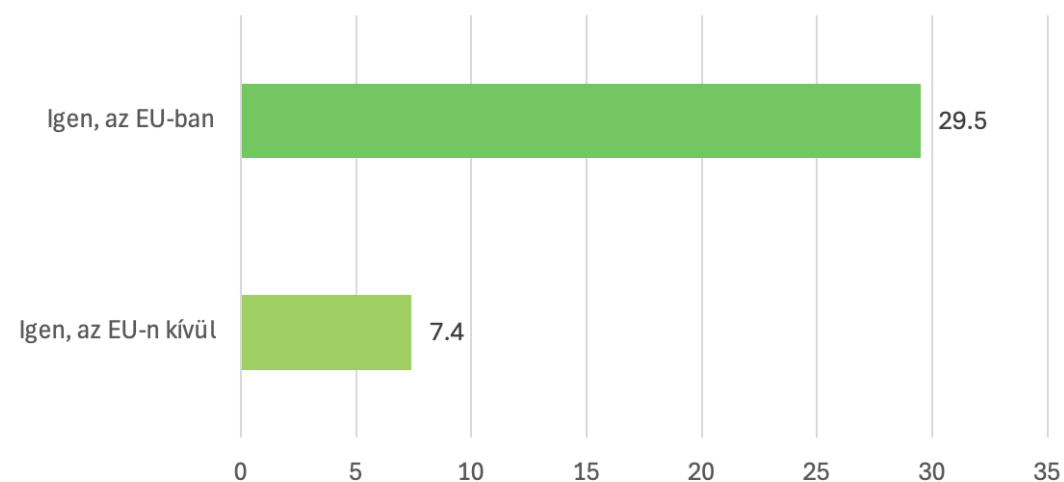
Munkavállalási hajlandóság régiók szerint, % (n = 356)



Doktori tanulmányai során tanul(t) vagy tervez-e
tanulni külföldön? % (n=356)



Doktori tanulmányai során tanul/t/tervez-e tanulni
külföldön? (nemzetközi hallgatók, %, n=122)



Diszkusszió

- A doktori ösztöndíjak egyszerre jelentenek lehetőséget és kitettséget
 - Főként a nemzetközi és az első generációs doktori hallgatók számára
- A társadalmi státusz és a kulturális beágyazottság határozza meg a doktori ösztöndíjak értékelését
- A programszeparáció, nyelvi különbségek kirekesztéshez vezetnek
- Az izoláció kiemelkedő pszichés kockázatot jelent, a nemzetközi és a magyar hallgatók számára is
- Gyakoriak a nemzetközi és szektorközi karriertervek
- A nemzetközi tapasztalatok nagy értéknek számítanak, ugyanakkor a hallgatók csak ritkán élnek a lehetőséggel

Mit tehet a témavezető?

- Elvárások és lehetőségek transzparens kommunikációja
 - A nemzetközi hallgatók számára már a jelentkezés időszakában(előzetes konzultációkon) egyértelművé kell tenni az ösztöndíj, az elvárt munka és a megélhetési költségek viszonyát
- Rendszeres konzultáció, empátia
- Segítő szakemberek és szolgálatok ajánlása
- Nemzetközi mobilitásra való ösztönzés, ennek beépítése a munkatervbe
- A témavezetők maguk is csatlakozzanak minél több nemzetközi kutatási és fejlesztési projekthez, amelybe munkatársként be tudják vonni a doktori hallgatókat

A doktori iskolák oktatói elvárásai közé ezeket a lépéseket érdemes beépíteni, az oktatókat informálni, nemzetközi mobilitási hálózatokat erősíteni (pl. nemzetközi bizottságok komplex vizsgákra, műhelyvitákra, védésekre),

Az ilyen irányú törekvéseket és jó gyakorlatokat az intézmény nemzetköziesítési stratégiájába beépíteni

A témában megjelent tanulmányunk

Csereklye, Erzsébet – Yaqing Zhu –
Sonesacksith Sivongxay – Hanis
Kakaba Habila (2025)

International Dimensions of Doctoral Student Professional Socialization in Hungary

*European Journal of Policy and
Practice*, 1(3), 1-27.

[https://doi.org/10.5117/EJEP2025.
3.005.CSER](https://doi.org/10.5117/EJEP2025.3.005.CSER)





ELTE | PPK
PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR

MINDEN, AMI
EMBER



Köszönöm a figyelmet!

Csereklýe Erzsébet

csereklýe.erzsebet@ppk.elte.hu

ELTE PPK
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet



Téma	Hazai hallgatók	Nigériai	Kínai	Délkelet-ázsiai
Ösztöndíj mint belépési kapu	Nem kötelező, de terhekkal jár	Fő lehetőség, félreértett tartalom	Fő lehetőség, kínai támogatással	Fő lehetőség, félreértett tartalom
Anyagi nehézségek	Nem elégséges ösztöndíj	Nem elégséges (+500 EUR korábban)	Kettős ösztöndíj (SH + CSC), mégis szűkös	Nem elégséges ösztöndíj
Kulturális / nyelvi akadályok	Nem jellemző	Nyelv, beilleszkedés	Nyelv, programstruktúra, izoláció	Társas beilleszkedés, honvágy
Megküzdés / közösségek	Szakmai, diszciplináris körök	Nemzeti vagy szakmai közösségek	Nemzeti/ érdeklődési csoportok	Nemzeti vagy társas csoportok
Karriertervek	Nem akadémiai / hibrid utak	Akadémiai + hibrid ambíciók	Akadémiai + nemzetközi tervek	Akadémiai, de rugalmas, párhuzamos munkával
Nemzetközi tapasztalat értéke	Hálózat, foglalkoztathatóság	Globális ambíciók	CV-építés, mobilitás	Társas tőke, szakmai felkészültség